KIRUNA 2030

LÅNGSIKTIGA
UTVECKLINGSOMRÅDEN
-för boende, rekreation och
naturlandskap

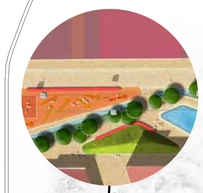

CORSO
Kirunas ryggrad

STADSKÄRNA I ETT NYTT LÄGE
- där stad, människor och verksamheter
kan växa över tid.

GEOTERMISKT VÄRMELAGER
-från gruvans överskott under
sommarmånaderna -ett batteri för
lågtemperad fjärrvärme.

UTVECKLINGSOMRÅDE FÖR
INDUSTRI OCH VERKSAMHET
-i en naturligt storskalig miljö

GONDOLBANA

RENARNAS FLYTTLED

RESECENTRUM
-med lokal, regional och
internationell betydelse

RESERVOAR FÖR GRUVANS VATTEN
-ett minikraftverk och ett lagrande av
förnyelsebar el

- Publika och offentliga verksamheter
- Bostäder; urban exploatering
- Bostäder; medelhög exploatering
- Bostäder; låg och naturnära exploatering
- Bostäder; Utvecklingsområde
- Industri och verksamheter
- Gondolbana
- Friluftsspår
- Deformationens utbredning ca. 2030

N

0 0.5 1 km

LUNA

STADEN SOM FLYTTAR

Om Kiruna skall utvecklas som stad krävs det en stadskärna som möter stadens invånare; stadskärnan kan inte vara en förort till enklaver av boende och arbetande. En stadskärna är alltid ett nav, en utgångspunkt eller ett mål – **aldrig ett tekniskt tvång.** Halvvägs genom arbetet med Kirunas omvandling avbröts försöken att lösa ett nytt stadscentrum på den anvisade tomten. Vi ansåg inte att program, förutsättningar, infrastruktur, långsiktighet och sakförhållanden motsvarade de förväntningar som kan ställas på en framtida stad. Utan återvändo inledes en uppgörelse med staden som helhet och med de människor som vill växa med sin stad.

Utan att avslöja mål och mening med våra avsikter har näringsidkare och fastighetsägare i industriområdet tillfrågats hur de ser på möjligheten att flytta sina respektive verksamheter till moderna och energisnåla lokaler på annan plats. Vi har utan undantag möts av den pragmatiska och välvilligt inställda kirunabon.

På industriområdet – vars arbetsnamn varit Manhattan - kan Kirunas stadskärna sätta sitt avtryck; staden kan växa på ett dynamiskt och kraftfullt sätt med obruten horisont. Den nya platsen binder samman stadsdelar, överbryggar barriärer och tillvaratar befintlig infrastruktur. På industriområdet sker en transformation i ordets rätta bemärkelse – under långa perioder kommer omaka grannar leva i symbios, fullt medvetna att omvandlingen en dag kommer medföra både uppoffringar och möjligheter.

Corson är Manhattans ryggrad – ett långsträckt landskap och en boulevard genom tid och rum. Detta landskap kantas av alla de sociala och arkitektoniska infall som stadsomvandlingen in i nästa generation kan tillåta. I ett tidigt skede av utvecklingen anläggs stråkets grunder – en farbar väg och promenad på den solbelysta norrsidan på och vid Corson samlas natur, konst och urban kultur i skarp kontrast till fjällvärldens vidsträckta och orörda natur. Kiruna made in Kiruna.

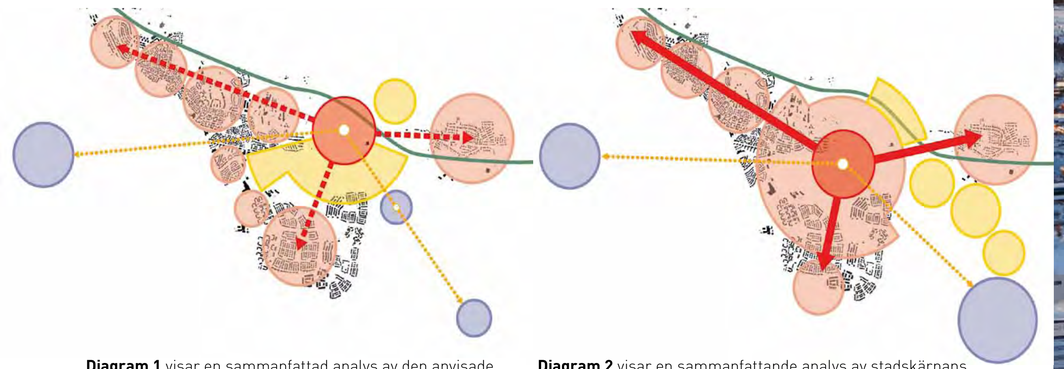

Diagram 1 visar en sammanfattad analys av den anvisade tomtens problematiska situation.

Vi bedömer risken som mycket stor att Kirunas fragmentering kommer förstärkas av en ny stadskärna på anvisat läge – en fragmentering som under lång tid kommer skapa otydliga relationer och en oengagerad stad. Kiruna förtjänar inte detta.

Diagram 2 visar en sammanfattande analys av stadskärnans förskjutning in på Manhattan. Resultatet visar hur arbetet med ett sargat stadslandskap blir till en helande kraft i alla riktningar. De försvårande omständigheter och eventuella merkostnader som denna förskjutning medför kommer att uppvägas av an lång rad viktiga fördelar. Kirunas invånare förtjänar detta.

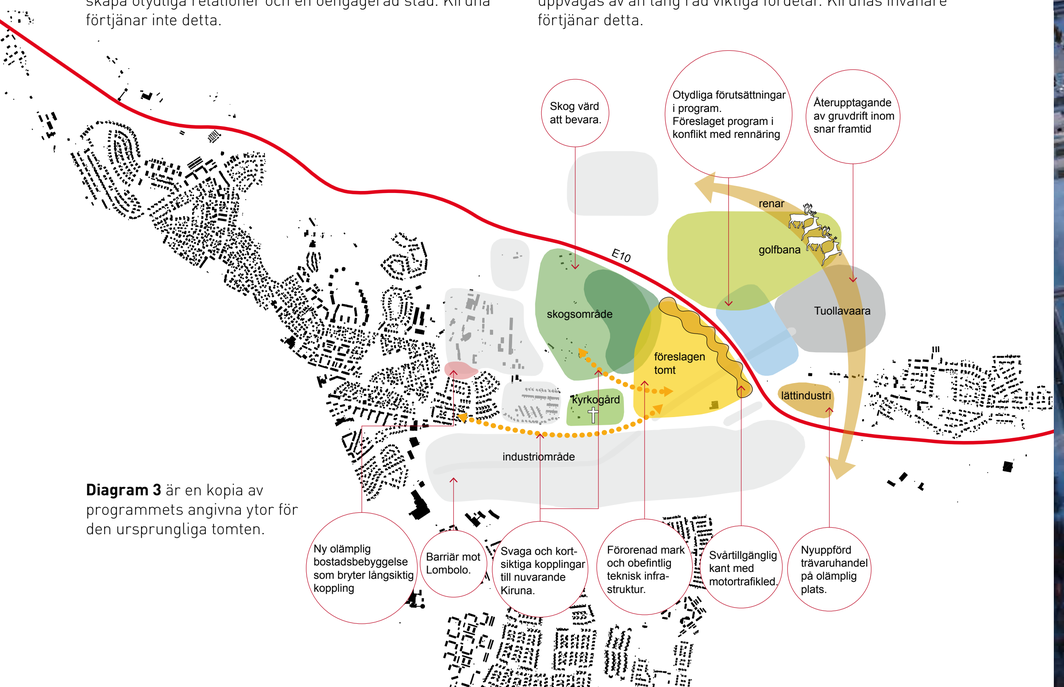

Diagram 3 är en kopia av programmets angivna ytor för den ursprungliga tomten.

DEN VÄXANDE STADEN

Etapp 1 – etableringen och fröet till en stadskärna

Våren 2013 byggs platskontoret, flaggan hissas och det första partituret (se sid 36 i boken) skrivs. Ett år senare påbörjas anläggningen av Corson.

Sameting, Stadshus och Besöks-centrum planeras och Gondolbanans gren mellan flygplats och LKAB beställs, leveransen beräknas till tidig våren 2015. Tillströmningen av arbetskraft i kombination med allmän bostadsbrist gör att byggstarten för 250 nya lägenheter längs Malmvägen påbörjas vid årsskiftet 2014/15 – trots kylan. Samtidigt etableras ett stort antal temporära lägenheter längs de centrala delarna av Corson. De strategiskt viktiga fastigheterna som hyser verksamheter av mer störande karaktär erbjuds ny mark inom det område där kommunen 2012 avsåg bygga stadskärnan. Vid Duollovárris fot ligger de moderna verkstadsindustrierna utmärkt. Närheten till E10 – **när den nu blir klar** – visar sig även vara en konsekvens som uppskattas av Länsstyrelsen med tanke på risker vid transport av farligt gods.

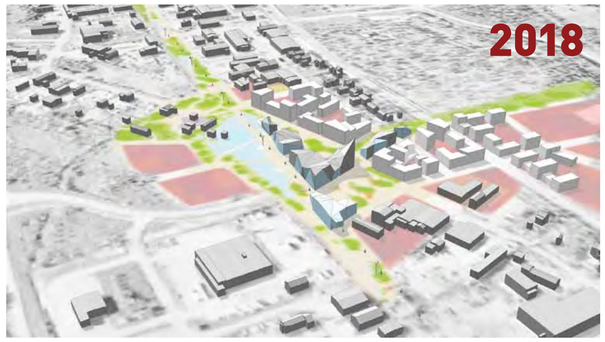

Etapp 2 - parallella stadskärnor

Under ett och samma år – 2018 – invigs de stora offentliga byggnaderna vid Corson. Gondolbanan speglar sig i vattnet och många fler butiker och arbetsplatser än väntat har valt att flytta ner till "Manhattan" – det tidigare industriområdet - trots att bara tillfälliga lokaler kunnat erbjudas. Viljan att delta och satsa i uppbyggnaden av Nya Kiruna kom som en chock för projekteringskontoret. Med anledning av den snabba utflyttningen rivs något fler byggnader i gamla centrum och **en oåterkallelig process** börjar leva ett eget liv.

Projektledningen träffar en uppgörelse med Doppelmayr om att gondolbanans norra gren – mot **Luossavárri** – uppförs så snabbt som möjligt för att knyta samman den nya stadskärnan med de bostäder och verksamheter som ligger i de nordvästra delarna av staden.

Redan hösten 2020 är gondolbanan igång och staden känns åter som en helhet – socialt och rumsligt. Norr om Stadshuset finns nu nära 400 lägenheter och planeringen för kommande etapper är febril.

Nu följer år av krävande logistik; bostäder planeras och byggs, markavtal sluts och industrier flyttas till moderna och energisnåla lokaler.

Etapp 3 – Den nya stadskärnan tar över

Under en vacker sommarvecka 2023 håller **"Urban Global Forum"** sitt möte i Kiruna; under sex dagar fylls hus och hem av forskare, politiker och arkitekter från hela världen. Stadshuset nyttjas till bristningsgränsen – såsom det vardagsrum denna byggnad alltid varit. På platsen dit kyrkan skall flyttas nästa år – tidplanen har ändrats – reser sig festivaltält. Kirunas nya stadskärna vibrerar av aktivitet och resultatet av en mer forcerad utbyggnad visade sig vara ett klokt beslut: mer än 25000 m^2 butiksyta finns redan här och de nya hotellen gör att turistnäring och affärsliv fått ny kraft.

Bygget av den nya skolan är försenad men i de tillfälliga lokalerna vid Corson har trots allt fungerat. Kring stadskärnan finns nu mer än 1000 nya bostäder och fler kulturhistoriskt värdefulla byggnader än beräknat har kunnat flyttas till Corsons kanter – en brokig skara av arkitektoniska uttryck och byggnader från olika tider samsas med om- och tillbyggda industrifastigheter. Arbetsnamnet "Manhattan" är sedan länge vedertaget och namnet gör rätt för sig – den brokiga och kreativa arktiska staden speglar sin själ i den tillåtande strukturen.

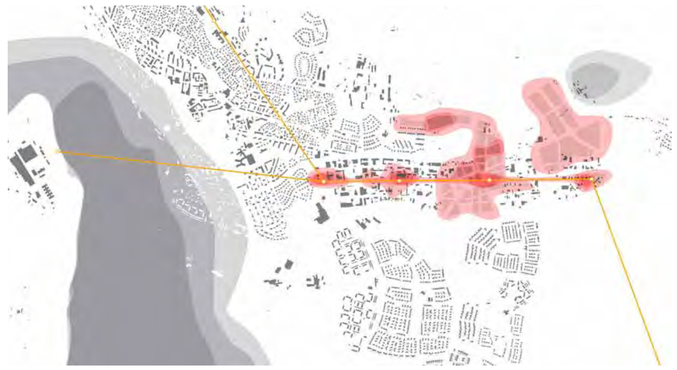

Etapp 4 – Två städer blir ett

Eftersom rivningarna forcerades under mitten av 20-talet blir Adolf Hedinsvägen det gamla Kirunas parkgata redan 2029. Utsikten från Adolf Hedinsvägen – där Gruvstadsparkens mjuka former bildar ram för utsikten mot Kirunavaara – inger ett slags lugn i stadsomvandlingen; staden blir ett med sig själv och Gondolbanans svagt klickande ljud påminner om att en stadskärna finns – men den finns inte längre här.

I det tidiga 30-talets nya stadskärna finns fler än **3500 nya bostäder** – och fler planeras, staden växer men utbyggnadstakten har dragit ner på tempot. Arkitektkontoret som vann tävlingen för mer än 20 år sedan har fått nya delägare och de överväger att flytta verksamhet och personal från **Kiruna till Kanada** där ett liknande projekt ska genomföras. Det nya sjukhuset står klart och nordkalottens mest moderna Neonatalavdelning erbjuder vård och omsorg för barn och föräldrar från hela den arktiska regionen. Intill sjukhuset och längs Corson finns nya sportanläggningar.

De nya kontoren vid på östra Manhattan vittnar om att den transformation som inleddes för snart 20 år sedan bara fortsätter; Kiruna är och kommer vara en stad i förvandling...

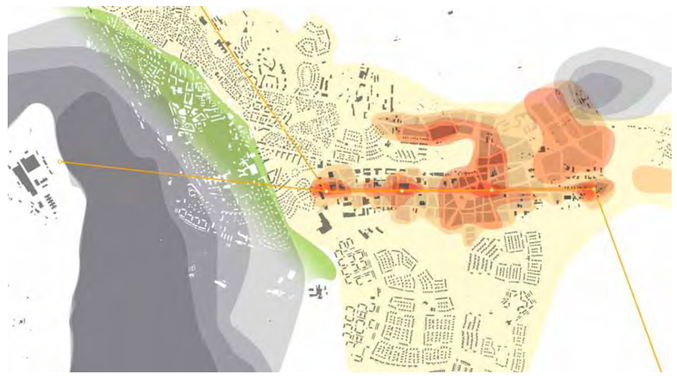

TRANSFORMATION

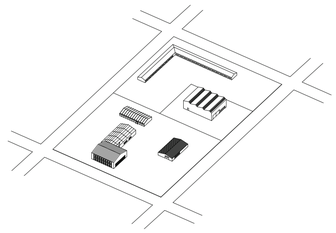

befintlig situation

- handel och industri
- stora tomter
- odefinierad allmän plats

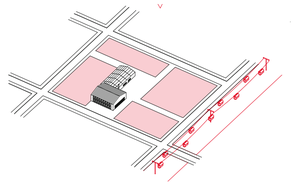

tomterna delas / gondolbanan anläggs

- de friställda fastigheterna delas upp
- provtagning sker, marken saneras
- halvprivata stråk etableras
- gondolbanan tas i drift

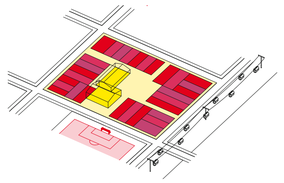

nya fastigheter / publika funktioner

- fastigheterna delas in i nya mindre enheter
- pubika funktioner etableras i området

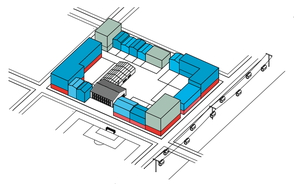

bottenvåningen aktiveras

- regler för hur bottenvåningen ska användas
- varierade och aktiva allmåna platser skapas

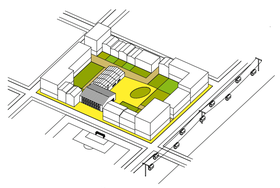

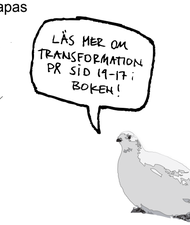

innergårdarnas kvalitéer

- gröna oaser skapas på innergårdar
- parkering inomhus eller under mark

STADEN SOM KOMMUNICERAR

Den stadsstruktur vi redovisar är urban i vid bemärkelse. Vägar och gator kommer att bli centrala i hur staden uppfattas; gaturummet är en del av den publika ytan och dess tydlighet, riktning och rörelse är avgörande för hur människor lever sina liv. Den arktiska stadsmiljön är generells sett inte bortskämd med vackra gaturum.

E10
Förslaget bygger på att Trafikverkets nuvarande dragning följs. I sitt nuvarande och föreslagna läge kommer E10 att kunna betjäna och försörja hela Kiruna från norr; storskaliga funktioner och verksamheter kan på ett rationellt och enkelt sätt inordna sig i detta väglandskap och inget långsökt stadsbyggande behöver leva i trafikledens omedelbara närhet.

Malmvägen
Trafikplasen Malmvägen, E10 och Toullavaaravägen är det framtida Kirunas mest direkta entré för de bilburna. Från denna plats öppnar sig både befintlig och ny stad. Under de kommande 15 åren nås Adolf Hedinsvägen via Malmvägen. Malmvägen kommer på sikt få en allt mer urban prägel då kvartersmark på båda sidor bebyggs och förtätas.

Väg 870
Förslaget bygger på nuvarande läge av väg 870. Vägen förlängs något mot norr, når Malmvägen och de norra delarna av stadsomvandlingen. I förlängningen försörjer väg 870 det vi kallar Kiruna Söderbergsgatan och Sandstensvägen – två viktiga östvästliga kopplingar den dag den nuvarande stadskärnans försvinnande nått norr om Adolf Hedinsvägen.

Lombololeden
På sikt kommer Lombololedens betydelse att minska – den leder inte vidare. Förslaget visar hur en förtätning kan ske längs denna motorvägsliknande miljö. Ett namnbyte till Lombologatan bör ske i början av 20-talet.

Tornevägen över Förrådsvägen/Lastvägen/Cisternvägen till Forskaregatan
Tornevägen blir på sikt och i sin förlängning mot väg 870 en viktig nordsydlig axel i nya Kiruna; vägen sammanlänkar äldre bevarade områden i nordväst och – via Corson – de södra delarna av staden (Lombolo).

Sandstensvägen och Kiruna Söberbergsgatan
Väg 870s förlängning mot norr och väster – här övergår den i både Kiruna Söderbergsgatan och Sandstensvägen – är viktiga länkar på kort och lång sikt. På sikt kommer dessa två vägar bli viktiga för kopplingen mellan nytt och befintligt. Sandstensvägen är på 30 års sikt den enda starka urbana kopplingen mellan nya och gamla Kiruna – utöver E10an. Sandstensvägen visar även en nordlig gräns för bebyggelse i framtiden – norr om denna väg är det direkt olämpligt att uppföra bostadshus med tanke på orientering och solinstrålning.

Korsningen Adolf Hedinsvägen och Österleden
Vägkorsningen vid Coop kommer på kort sikt ha stor betydelse för länken mellan det gamla och nya Kiruna. På långs sikt kommer även denna koppling att brytas.

Forskarevägen och Stamgatan
För att öppna Lombolos lite slutna karaktär mot omvärlden föreslår vi att både Forskargatan och Stamgatan förlängs ut mot väg 870.

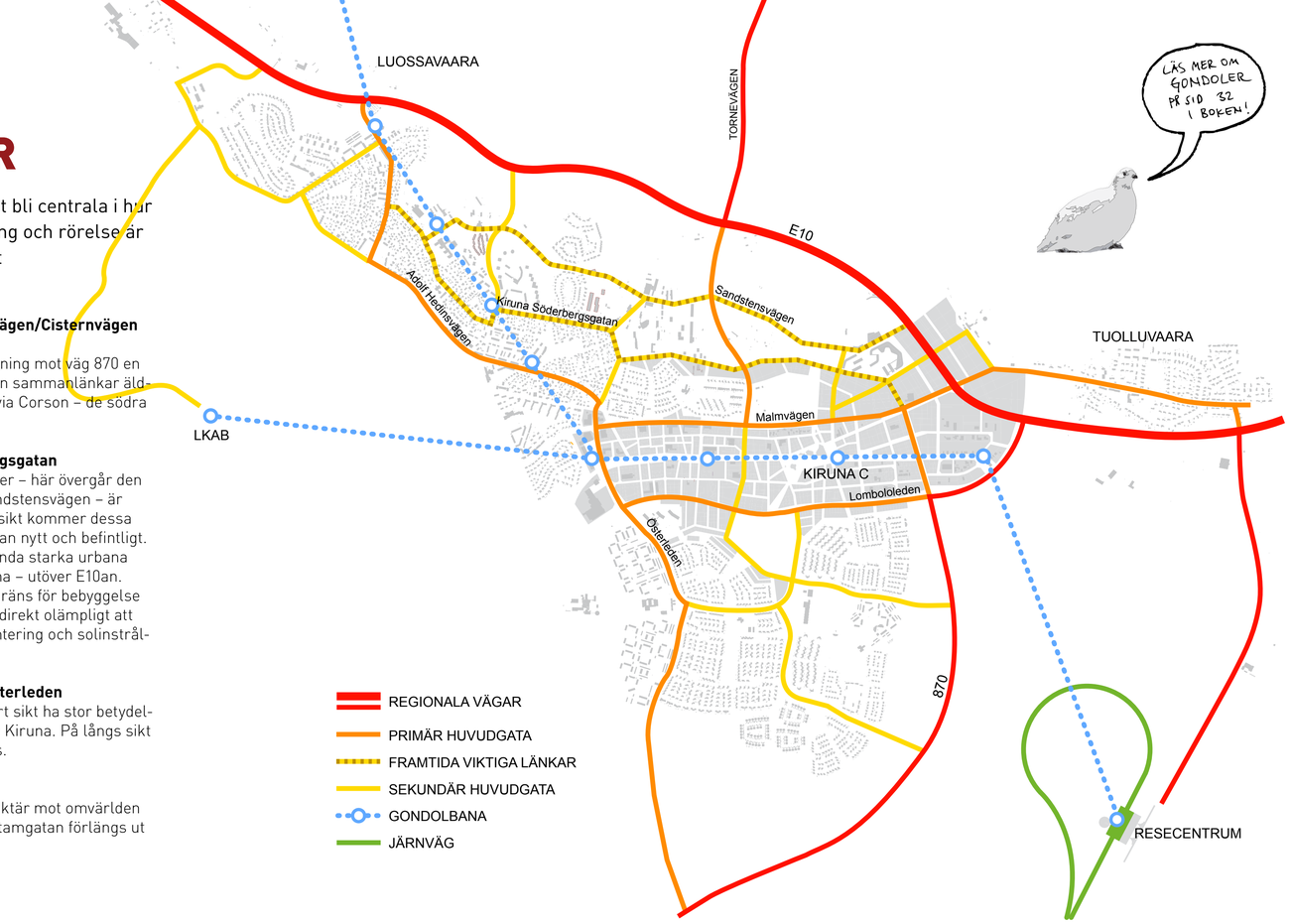

Resecentrum
Valet av en gondolbana har påverkat stadsomvandlingens struktur, motiv och prioriteringar. Resecentrum – knutpunkten vid Kirunas flygplats – har med Gondolbanans inträde blivit en integrerad del av en större tankegång som sträcker sig bortom Kirunas inre angelägenheter.

Den regionala noden – ansvaret för regionen
Kiruna flygplats kommer antagligen få en större roll i det regionala sammanhanget. Om mindre flygplatser såsom Gällivare stängs så kommer relationen mellan spårbunden trafik, infartsparkering samt regionbuss och själva flygplatsen intensifieras. Försvåras omstigning mellan regionala och storskaliga trafiklösningar så kommer bilanvändandet antagligen att öka. Med ett samlat globalt och regionalt resecentrum kommer Kirunas betydelse att öka – för både långväga gäster och de nära grannarna.
Ur detta perspektiv blir Gondolbanan en viktig del i ett större sammanhang – den blir till det småskaliga nervsystemet för Kirunaborna.

Gondolbanan och staden
Vi tror att Gondolbanan skall uppföras i ett tidigt skede av stadsomvandlingen. I dess spår kommer kraften och målmedvetenheten i projektet att följa; Corsons landskap och tillgänglighet kommer som en naturlig del av gondolbanans bygge och stationerna kommer att bli motorer i både förnyelse och förtätning. Med en gondolbana kan både naturlandskapet, renarna, byggnader och vägar leva ett oberoende liv och rörelsemönstret i staden får en ny dimension. Likt en ljusslinga kan Gondolerna ljussättas i norrskenets färgskala, masterna är specifikt utformade för Kiruna med lappkåtan eller tipin som förebild.

handel
kontor
bostäder
publika funktioner

-tomter av varierande storlek
-privat innergård med litet stråk
-liten park som relatrar till tidigare industriella byggnader

handel
bostäder

-små tomter
-halvprivata innergårdar

handel
kontor
bostäder

-stora till medelstora tomter
-halvprivata innergårdar

LUNA

...DEN FÖRSTA FASEN I ETT ARBETE SOM SKA HANTERA BÅDE PLANERING OCH GENOMFÖRANDE PARALLELLT – PÅ ALLA NIVÅER OCH INOM ALLA DELAR AV UPPDRAGET ATT FLYTTA EN STADSKÄRNA. WORKSHOPPEN ÄR ÄVEN ETT SLAGS CHOCKTERAPI FÖR ATT LÄKA SÅR OCH SAMLA KRAFT...

SE "DE 100 DAGARNAS WORKSHOP", SIDOR 34-37 I BOKEN

STADSKÄRNA OCH CORSO

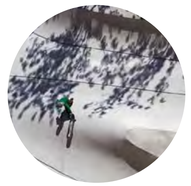

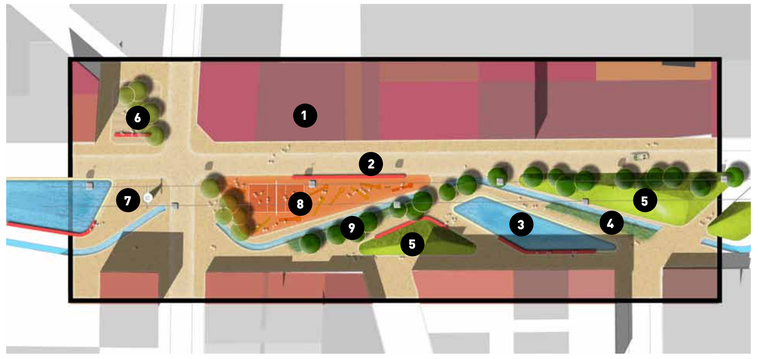

Kiruna befinner sig i ett vidsträckt naturlandskap, präglat av nya landformer, gruvdrift, vatten och snö. I stark kontrast till denna värld av form, höjd och djup har vi sökt inspiration till de landskap och rum som kommer omsluta vardagen i framtidens stad. Vi har sökt den **tredje dimensionen** i landskapet – den som är bakom det orörda och det som är stadslandskap. Vi tror att denna dimension handlar om det sublimt artificiella, en alltigenom regisserad värld av naturens möjligheter i ett extremt landskap.

De publika byggnaderna i stadskärnan bildar fond åt landskapets korsande rörelser – den vilda naturen mellan norr och söder och Corsons scenografiska karaktär mellan öster och väster. Sjön återspeglar landskapskonceptets kontraster; dess norra kant är urban och hård, i söder böljande, naturnära och bevuxen. Vattnets närvaro hyllas under årets alla dagar genom ljus, reflektion, värme, vila och ljud. Kyrkan finns mitt i staden, i skärningspunkten mellan landskapet olika karaktärer. Kyrkan omges av en löst ordnad och stillsam lund.

Torget vid Stadshuset bär klassiska drag – tydligt format av byggnadsvolymer, inramade öppningar och viktiga verksamheter. Torgets södra kant beskrivs av gondolbanans station, en byggnad som rymmer flygets incheckning, butiker, bioduk mot torget, busstation och konferenslokaler. Den skulpturala magnetiten på torget fångar sol och värme samtidigt som den visar Kirunas underjordiska skatt.

Corson är nya **Kirunas ryggrad** – ett långsträckt landskap och en boulevard genom tid och rum. Detta landskap kantas av alla de sociala och arkitektoniska infall som stadsomvandlingen in i nästa generation kan tillåta. I ett tidigt skede av utvecklingen anläggs stråkets grunder – en farbar väg och promenad på den solbelysta norrsidan och gondolbanan. Landskapsformer, vatten, ytor och vegetation smyger sig fram i takt med stadens utbredning. Corsons böljande landformer förstärks i vinterns snölandskap och miniatyrer av gruvdriftens trappstegskullar vittnar om att den tredje dimensionens artificiella landskap ännu saknar ord – uttrycket är tydligt, impedimenten obefintliga.

Skidturen, gondolresan och promenaden längs Corson kommer att bli en av Kirunas stora upplevelser; längs denna linje bjuds åskådaren på stadsutvecklingens mylrande aktivitet, här samlas natur, konst och urban kultur i skarp kontrast till fjällvärldens vidsträckta och orörda natur. Kiruna, made in Kiruna – för Kiruna!

Corso

1 offentlig byggnad
2 körbar väg
3 damm med sittkant
4 vindlande bäck med partier av vassbankar
6 gräsyta, på vintern skulpturallt snölandskap
7 gondolbanans mast
8 aktivitets-, lek- och idrottsplats
9 trädrader

Stadskärna

1 kyrkan
2 informations- och utställningscentrum
3 sametinget
4 stadshuset
5 gondolbanans centrumstation
6 grund damm
7 stor damm med kaskader och vattenkonst
8 träbryggor och vattentrappa
9 promenadstråket runt sjön med sitttrappor, ramper och tillfälliga konstutställningar
10 markskulptur i magnetit med sittkant och planteringar
11 lund